

‘Laat welzijn van jongeren zwaarder wegen’

Handreiking voor beleid en praktijk

Colofon

Auteurs: Een collectief van Movisie-experts
Eindredactie: Communicatie Movisie

Foto omslag: 123RF

Februari 2021

© Movisie

Te downloaden via: www.movisie.nl

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

Movisie: kennis en aanpak van sociale vraagstukken

Movisie is hét landelijk kennisinstituut voor een samenhangende aanpak van sociale vraagstukken. Samen met de praktijk ontwikkelen we kennis over wat echt goed werkt en passen we die kennis toe. De unieke rol van Movisie is het versnellen van leerprocessen. We zijn alleen tevreden als we een duurzame positieve verandering voor mensen in een kwetsbare positie realiseren. Kijk voor meer informatie op www.movisie.nl

Circa 150 wethouders Jeugd en maatschappelijke organisaties uit heel Nederland stuurden premier Rutte en het demissionair kabinet een brandbrief. Aanleiding is de grote gevolgen die de aanhoudende COVID-19-pandemie heeft op de jeugd. De wethouders pleiten voor een deltaplan jeugd. Movisie ondersteunt deze oproep en levert graag een bijdrage door het aanreiken van praktische kennis. In deze longread bespreken we praktijkvoorbeelden en inspirerende initiatieven en zetten we doen we een handreiking aan professionals en inwoners om juist nu te werken aan het welzijn van jongeren.

Er zijn grote zorgen over de mentale gesteldheid van jongeren. Volgens I&O Research voelt 69 procent van de jongeren zich regelmatig eenzaam. Het EenVandaag opiniepanel peilde dat twee derde van de jongeren zich momenteel slechter voelt dan tijdens eerste *lockdown*. Een derde van alle studenten beoordeelt het leven nu met een onvoldoende. Verslavingen, schooluitval en mentale problemen. 'Tachtig procent van jongeren zit door corona tegen burn-out', kopte het AD eerder deze maand naar aanleiding van een nieuw onderzoek van het Nationaal Centrum Preventie Stress en Burn-Out. Een generatie dreigt nu onderuit te gaan. Directeur Immers trok aan de alarmbel. Niet alleen de cijfers zijn alarmerend, stelt hij, minstens zo schokkend is dat er niets wordt gedaan om het dreigende onheil af te wenden.

Ook studentenorganisatie Interstedelijk Studenten Overleg (ISO) slaat alarm. Zij lieten onderzoek doen naar de manier waarop studenten thuisonderwijs tijdens de coronapandemie ervaren. Conclusie: niet alleen merken ze dat de kwaliteit van de lessen achteruit, ook kampen ze met sociaal-emotionele problemen en eenzaamheid. Zo heeft een op de twintig studenten last van mentale, sociaal-emotionele, concentratie-, motivatie- en studievoortgangproblemen.

In de Volkskrant pleitten de Amsterdamse burgemeester Halsema en anderen voor voorrang voor jongeren bij het inenten: 'De mentale en sociale impact van de *lockdown* is voor jongeren hevig en tast ook het welzijn van onze samenleving aan.'

Bevorderen mentaal welzijn en sociale veiligheid

De boodschap is duidelijk: het gaat over de hele linie niet goed met jongeren. 'Als je naar kinderen en jongeren luistert, hoor je hoe wij er als samenleving voor staan en het is voor hen code rood,' stellen de wethouders in de brandbrief. De COVID-19-crisis brengt aanzienlijke risico's met zich mee op het gebied van onderwijs, werkgelegenheid, geestelijke gezondheid en inkomen. Bovendien krijgen jongeren te maken met de economische en sociale gevolgen van de crisis op de lange termijn.

De wethouders roepen de wethouders het Rijk op hiertoe initiatief te nemen. Binnen vier maanden moet er een actiegericht deltaplan jeugd op tafel liggen dat jongeren perspectief biedt. Het actieplan moet samen met gemeenten, deskundigen, hulpverleners en jongeren worden opgesteld. Movisie levert als kennisinstituut graag een bijdrage aan dit actieplan. Movisie wil inzetten op de veerkracht van zowel professionals als jongeren zelf om goed om te kunnen gaan met de dynamiek van de COVID-pandemie, de diversiteit en met ongewenste polarisatie en de maatschappelijke spanningen die daaruit voort (kunnen) komen. We willen mentaal welzijn en sociale veiligheid van jongeren bevorderen.

Werken aan mentale gezondheid van jongeren

In de publicatie van het NJI ['Werken aan mentale gezondheid van jongeren: Adviezen voor gemeenten tijdens de coronacrisis'](#) vind je concrete aanknopingspunten op basis van actuele kennis.

Ook andere organisaties zoals [CCV](#), [Sociaal Werk Nederland](#) en [BV Jong](#) hebben onderzoeken en adviezen naar buiten gebracht met betrekking tot vraagstukken over jongeren en de coronapandemie.

1. MAAK EENZAAMHEID BESPREEKBAAR

Al tijdens de eerste golf in april bleek dat gevoelens van eenzaamheid onder jongeren toenamen. In een meting van I&O Research in november bleek de eenzaamheid nog eens fors toegenomen. Maar liefst 69% van de jongeren tussen 18 en 24 jaar voelt zich meer eenzaam dan voor de coronacrisis. Intussen is het half februari en de mogelijkheden voor jongeren om contacten met anderen te onderhouden, en zichzelf op sociaal emotioneel gebied te ontwikkelen, zijn alleen maar verder ingeperkt. Veel onderwijs vindt digitaal plaats, mogelijkheden om samen te sporten zijn beperkt en met een groep vrienden afspreken na het studeren of werken kan niet meer. Dat kan tot gezondheidsschade leiden.

Eenzaamheid is een lastig onderwerp om over te praten. Er rust een taboe op. Dat geldt voor mensen die zich eenzaam voelen, maar ook voor mensen die bij anderen eenzaamheid zien. Door eenzaamheid niet te bespreken kan de eenzaamheid juist worden versterkt. Movisie ontwikkelde samen met de Werkplaats Sociaal Domein Nijmegen handboeken met trainingsmaterialen '[In gesprek over eenzaamheid](#)', over het signaleren en bespreekbaar maken van eenzaamheid én het verkennen van de mogelijkheden om de situatie te verbeteren. Doel hiervan is dat aanhoudende gevoelens van eenzaamheid worden gesignaleerd en dat er met aandacht over gesproken wordt.

Voor de groep jongeren die zich langdurig eenzaam voelt en vereenzaamd is, is ondersteuning op maat nodig. Mentoren, maatschappelijk werkers of andere mensen die jongeren in deze groep willen ondersteunen, moeten, in hun enthousiasme om te helpen, voorzichtig zijn om jongeren naar een sociale activiteit te leiden. We weten uit onderzoek bij vereenzaamde volwassenen dat alleen ontmoeting stimuleren hen meestal niet helpt, omdat de onderliggende problemen zoals beperkte sociale vaardigheden of negatieve denkpatronen daarmee niet aangepakt worden. Vereenzaaming voorkomen gaat over het aanleren van vaardigheden, maar het is niet slechts een persoonlijk probleem. Ook als samenleving moeten we omgaan met eenzaamheid. Het gaat ons niet om meer geld voor de aanpak van eenzaamheid, of het bevorderen van 'sociale gezondheid', maar om alertheid en aandacht. Van ouders en opvoeders tot vrienden, collega's, mentoren op school en de huisarts.

Huiskamergesprek

Anissa Achahbar: 'Corona raakt iedereen. Zo eist de coronacrisis ook zijn tol onder jongeren. Ik ging gesprek met wethouder Eelco Eerenberg en jongeren uit Utrecht. Wat heeft corona met ons gedaan en wat is er nodig om jongeren weer perspectief te bieden in deze grauwe tijd? Ik heb gepleit voor meer huiskamers die functioneren als studieplekken zoals wij die in Overvecht hebben. Hanae Haddouche heeft voor meiden een huiskamer gerealiseerd in Overvecht waar we onze schoolwerk kunnen maken en die 7 dagen in de week open is. In Overvecht is thuis niet voor iedereen de juiste leeromgeving. Dit is ook het geval elders in Utrecht. Vandaar dat we hier meer van moeten hebben!

2. WONEN EN PARTICIPATIE ONDER DRUK

Dak- en thuisloosheid ontstaat meestal niet plotseling of onverwacht. Er is vaak al veel gebeurd voordat het zover komt. We spreken van een proces dat voor elk individu anders verloopt. Overleven op straat levert in het coronatijdperk extra uitdagingen op. Simpele dingen als naar de wc gaan of het opladen van je mobiele telefoon zijn een stuk lastiger geworden. Vroeger was dat mogelijk op openbare plekken zoals cafés en bibliotheken, maar deze zijn nu gesloten. Samenscholen mag niet. En de locaties zoals buurthuizen - waar je voorheen menselijke contacten, wat aandacht en een kopje koffie kreeg - zijn ook gesloten.

Toestroom naar opvanglocaties neemt toe. Jongeren die tot nu toe het hoofd boven water hebben gehouden met tijdelijke baantjes in bijvoorbeeld de horeca, zijn hun inkomen kwijt. Geldproblemen en oplopende schulden leiden tot het kwijtraken van huisvesting. Daarnaast zijn er veel thuisloze jongeren die dakloos worden. Zij logeren tijdelijk bij vrienden/kennissen/familie en raken bijvoorbeeld door de angst op besmetting deze logeerplekken kwijt. Tenslotte doen ook nog andere groepen een toenemend beroep op opvanglocaties. De *lockdown* leidt bijvoorbeeld tot meer huiselijk geweld, waardoor mensen hun huis moeten verlaten. Veel jongeren voelen zich eenzamer en meer geïsoleerd nu veel fysieke locaties gesloten zijn. Vaste afspraken vallen daardoor weg. De opvang voor jongeren is zo vol, dat jongeren nu ook in de reguliere volwassenopvang worden geplaatst. Enkele organisaties signaleren, dat waar voorheen jongeren niet voor deze opvang in aanmerking kwamen, zij nu wel tot deze opvang worden toegelaten. Dat leidt tot spanningen en stress bij de jongeren. Ook zijn er jongeren die de opvang en de hygiënische omstandigheden zo slecht en ondermaats vinden, dat zij vanwege het - in hun ogen grote - besmettingsgevaar geen gebruik willen maken van deze opvang.

Om erger te voorkomen is op tijd ingrijpen van essentieel belang. Hoe langer een jongere in de situatie van dak- en thuisloosheid verblijft, hoe groter de problemen vaak worden. Het werkt goed om problemen als een geïntegreerd geheel aan te pakken, dus niet geïsoleerd. Er moet onder andere aandacht zijn voor een (beroeps)opleiding, woonruimte en het aanpakken van verslaving. Een goede integrale aanpak is afhankelijk van hulpverleners en organisaties die goed samenwerken. Dak- en thuisloze jongeren hebben grote behoefte aan meer stabiliteit en continuïteit in de hulp en ondersteuning die ze ontvangen. Zoals vaste hulpverleners en netwerk waar de jongere op terug kan vallen. Langdurige ondersteuning is nodig, ook als de jongeren niet langer dakloos zijn. Deze jongeren kampen met problemen op meerdere levensgebieden waardoor het moeilijker is een stabiel leven op te bouwen. Ook worden ze makkelijk uit balans gebracht door plotselinge gebeurtenissen of life events.

Participatie, juist nu

Op landelijk en lokaal niveau wordt de urgentie van jongerenparticipatie gezien. Door de coronacrisis is er landelijk aandacht voor jongerenparticipatie ontstaan, want ook voor jongeren heeft deze crisis op veel leefgebieden nadelige consequenties. Coalitie Y werd opgericht, premier Rutte ging in gesprek met jongeren(organisaties) en de campagne #ikpraatmee ging van start. Gemeenten willen jongeren betrekken en jongeren willen zich graag laten horen. Daar ligt het dus niet aan. Er is vaak een verschil tussen willen en kunnen. Jongeren duurzaam betrekken is een kwestie van balans vinden op verschillende schalen, zo blijkt uit een peilrondje onder de experts. 'Je moet ze constant bevragen', maar ook: 'oppassen voor overkill'. 'Met verschillende instrumenten, maar niet formeel.' 'Kennis behouden', maar ook: 'de achterban verversen.' Andere werkzame elementen zijn gelukkig meer eenduidig. Zoals goed terugkoppelen en jongeren al betrekken in de fase van beleidsontwikkeling en niet alleen achteraf. Voldoende ambassadeurs inschakelen helpt zeer, net als het in dienst nemen van jonge ervaringsdeskundigen.

Hoe bereik en activeer je jongeren succesvol als gemeente? Hier geeft de nieuwe handreiking Duurzame Jongerenparticipatie handvatten voor. De dialoog tussen jongeren en besluitvormers is hard nodig door de coronamaatregelen. Maar ook juist voor de lange termijn is een goede dialoog belangrijk om jongeren succesvol te bereiken en te betrekken bij beleid en uitvoering.

Hoopvol en kwetsbaar. Omzien naar elkaar in tijden van corona

De gevolgen van COVID-19 zijn ook in het sociaal domein omvangrijk en voor een deel blijvend. In 'Hoopvol en kwetsbaar' staan we stil bij de gevolgen van de coronapandemie voor het sociaal domein.

3. HEB OOG VOOR EEN VEILIGE OMGEVING

Door de coronamaatregelen is iedereen nu meer thuis dan voorheen. Deze situatie kan voor gezinnen en relaties waar al langer spanningen waren de situatie verergeren, of het kan een hele nieuwe dynamiek veroorzaken in huishoudens, tussen partners en ook bij mantelzorgers bij wie voor de coronacrisis niets aan de hand leek. In het document Wees alert op de thuissituatie van het ministerie van VWS staan tips voor professionals om tijdig steun, hoop en hulp aan te bieden, om te voorkomen dat spanningen oplopen en problemen verergeren.

Door de coronacrisis is er minder echt contact mogelijk met mensen die je normaal gesproken een beetje kunnen ondersteunen, zoals familie, leerkrachten van school, de opvang en ook de huisarts en andere hulpverleners, en zit je als gezin dichter op elkaar. Arq, het Nationaal Psychotrauma Centrum, ontwikkelde een folder voor gezinnen tijdens de coronacrisis: Veiligheid in gezinnen. Voorkomen van traumatische stress. Kinderen en jongeren maken over het algemeen deel uit van een gezin. Belangrijk is dan ook, dat ouders zorgen voor een veilige omgeving voor hun kinderen. Zie bijvoorbeeld deze relatietest: Hoe houd ik onze relatie gezond en veilig?

Samen met het NJi, Triple P en OKT Amsterdam maakte het landelijk expertisecentrum Pharos een Beeldverhaal over stress en opvoeden in coronatijd. Het verhaal is geschreven in makkelijke taal en vertaald voor ouders voor wie Nederlands niet de eerste taal is. Zorg- en hulpverleners kunnen het beeldverhaal inzetten als zij vermoeden dat ouders veel stress hebben. Het is verschenen in zeven verschillende talen. In sommige situaties lopen de spanningen in coronatijd thuis op. De Rijksoverheid publiceerde de folder Wat als spanningen thuis oplopen? met tips voor gezinnen.

4. VERSTERK DE WEERBAARHEID

Weerbaarheid gaat over het vermogen om te gaan met tegenslagen in het leven. Wie weerbaar is biedt tegenstand, komt op voor zichzelf en geeft z'n eigen grenzen aan. Met name jongeren in een kwetsbare positie zijn vaak minder assertief, hebben moeite hun grenzen aan te geven, zijn beïnvloedbaar zijn en kunnen daardoor op een ongezonde manier omgaan met tegenslag. Door covid-19 en de vele beperkende maatregelen zijn juist zij nog ontvankelijker voor allerlei (negatieve) verleidingen. Denk aan criminaliteit, radicalisering, *loverboys* en of *shame-sexting* die in de online wereld makkelijk grip krijgen op jongeren. Daarom is het belangrijk extra in te zetten op het versterken van de weerbaarheid, nu en in het post-corona tijdperk.

Professionals spelen een belangrijke rol in het versterken van weerbaarheid bij jongeren op het individuele niveau. Denk aan leraren, jongerenwerkers, opbouwwerkers, hulpverleners, schoolartsen en hulpverleners in de geestelijke gezondheidszorg. Er is in de afgelopen jaren veel kennis en ook praktische tools ontwikkeld die hen daarbij kunnen helpen. Bijvoorbeeld de [This is me!](#) training gericht op het vergroten van weerbaarheid van bi-culturele jongeren. Ook seksuele weerbaarheid vraagt om aandacht. Het aantal pikante filmpjes en foto's van jonge meiden dat online werd gedeeld, steeg explosief tijdens de lockdown. Hanae Haddouche, jongerenwerker in de wijk Overvecht in Utrecht, sloeg alarm. Zij geeft tips om ermee om te gaan: [Het gevaar van exposurelijsten op snapchat](#).

5. DE INVLOED VAN ONLINE

De invloed van internet op de coronapandemie is onmiskenbaar. Naast een *overload* aan nieuwsberichten over de coronacrisis, circuleert ook nepnieuws en complottheorieën als nooit tevoren. Jongeren lijken gevoelig(er) te zijn voor complottheorieën en nepnieuws en hebben moeite met het verschil te zien tussen echt nieuws en nepnieuws. Movisie ontwikkelde samen met You!nG een [fake news checklist](#) voor jongeren. In [dit artikel](#) staat meer informatie over nepnieuws, hoe je het herkent en hoe je als sociaal professional om kunt gaan als jongeren in complottheorieën geloven.

Nepnieuws en complottheorieën kunnen ook bijdragen aan het verscherpen van tegenstellingen tussen groepen mensen in de samenleving of leiden tot extremisme. Zo maken jeugdprofessionals [zich zorgen over het effect van de coronacrisis op radicalisering](#). Het risico is enerzijds dat kwetsbare groepen uit het zicht van professionals kunnen verdwijnen, anderzijds dat jongeren langer dan normaal op internet zitten, waar ze in aanraking komen met diverse informatiebronnen van beïnvloeding. Zo kunnen de voedingsbodems en triggerfactoren in het radicaliseringsproces versterkt worden.

Nepnieuws en opruiende berichten op sociale media kunnen bovendien brandstof leveren aan polarisatie in de samenleving. Zo was de invloed van sociale media tijdens de avondklokrellen in januari groot. Live beelden van de rellen werden verspreid via Instagram en Snapchat waardoor meer jongeren deelnamen aan de rellen. Om hierop te kunnen anticiperen is het belangrijk om als sociaal professional, en zeker jongerenwerkers, ook online aanwezig zijn. In de afgelopen jaren hebben een aantal voorlopers hier al veel kennis op ontwikkeld. Denk aan Jongerenwerk Op Zuid – [in deze video zie je hoe JOZ online jongerenwerk inricht](#) – en ook in [Project Grey](#). Ook maakte KIS in 2019 in samenwerking met Zumo Media, Inholland en Bindkracht 10 een handreiking over [hoe je online jongerenwerk inricht](#).

Door de coronacrisis is er ook een stijging van het aantal meldingen van discriminatie te zien. Vooral in de eerste periode van de pandemie waren Aziatische Nederlanders het mikpunt van online racisme. Om

discriminatie op internet te verminderen, is ingrijpen essentieel. In dit artikel lees je waarom dit zin heeft én geven we [negen tips hoe je online kunt ingrijpen bij discriminatie](#). In dit artikel van KIS lees je meer over [hoe je als jongerenwerker kunt reageren op online hate speech](#). Project Grey, een internationaal project van Movisie en partners, ontwikkelde ook een handige [infographic](#) hiervoor.

6. SCHOOL, STAGE EN WERK

Door de coronacrisis is de werkloosheid in korte tijd fors gestegen. Cijfers laten zien dat het vooral jongeren zijn die als eerste hun baan kwijtraken. Dat was bij de vorige economische crisis ook het geval, aldus [Werk.nl](#). Veel jongeren hebben een tijdelijk contract. Ook werken jongeren vaker dan andere leeftijdsgroepen als uitzend- of oproepkracht. Dit soort werknemers zonder vast contract verliezen in lastige tijden vaak als eerste hun baan. In de huidige crisis komt daar nog eens bij dat de horeca en detailhandel zwaar zijn getroffen. Dit zijn sectoren waarin juist veel jongeren werken.

Jongeren hebben vaker een flexibel contract. Bovendien werken veel jongeren in sectoren die hard zijn getroffen door de crisis zoals de horeca. Voor schoolverlaters betekent de [afnemende werkgelegenheid](#) minder kansen op een eerste baan. Dit alles zien we terug in de werkloosheidscijfers. Vooral onder jongeren loopt de werkloosheid snel op. Hoewel jongeren goed kunnen herstellen van kortdurende werkloosheid, is het belangrijk om langdurige werkloosheid te voorkomen.

Jongeren zijn oververtegenwoordigd in flexibele en tijdelijke banen. Zij zien hun bijbaantjes verdwijnen en voor degenen die net starten op de arbeidsmarkt is het moeilijk om een baan te vinden of te starten met een bedrijfje. Deze onzekerheid over de toekomst, in de periode waarin je bouwt aan een toekomst, betekent een zware mentale belasting voor jongeren. Ook voor de jongeren die nog onderwijs volgen geldt: onderwijs op afstand met de onzekerheid of het volgen van dat onderwijs wel leidt tot een aantrekkelijke positie op de arbeidsmarkt. Gevreesd wordt voor een coronageneratie

Financiële problemen

Het is belangrijk om aandacht te hebben voor jongeren met een vlucht- of migratieachtergrond, die geen of een mbo-opleiding hebben afgerond en jongeren met een arbeidsbeperking. Zij lopen (net zoals volwassenen met deze kenmerken) meer kans om hun (bij)baan te verliezen door de coronacrisis, zo bleek [uit onderzoek van het SCP](#). Deze jongeren hebben vaker flexibele banen of werken in sectoren die harder zijn getroffen door de coronacrisis. Wanneer jongeren hun bijbaan verliezen kunnen schulden hierdoor mogelijk snel oplopen. In het [dossier Wat werkt bij de aanpak van armoede en schulden](#) wordt beschreven welke werkzame elementen professionals kunnen inzetten om jongeren te ondersteunen als ze te maken hebben met financiële problemen. Het is daarbij belangrijk om aandacht te hebben voor potentieel kwetsbare groepen, zoals jonge alleenstaande statushouders die nog maar kort in Nederland zijn. Zij zijn wanneer ze 18 jaar worden nog niet financieel zelfredzaam maar hebben geen buffer en netwerk om op terug te vallen. Kennisplatform Integratie & Samenleving (KIS) ontwikkelde [een rapport over hoe de financiële zelfredzaamheid](#) van deze jongeren in de overgang van 18- naar 18+ kan worden vergroot.

Peertraining over omgaan met geld, status en schulden

Relatief veel jongeren met een migratieachtergrond groeien op in armoede, krijgen weinig financiële opvoeding en kampen daardoor met schulden. De nieuwe KIS-training '[Voorbij status: armoede is geen schande](#)' is afgelopen najaar van start gegaan. De training is bedoeld voor jonge voorlichters binnen migrantengemeenschappen.

Onderwijs en toeleiding naar werk

Jongeren volgen thuisonderwijs of online onderwijs en zien elkaar of hun docenten eens in de zoveel weken. Zelfontwikkeling van jongeren staat onder druk, ze komen minder aan identiteitsontwikkeling toe. Er is sprake van (online) thuisonderwijs. Een negatief gevolg van online onderwijs is de verminderde sociale uitwisseling, meer verveling en eenzaamheid. Dit kan voelen als ontheemd en verweesd contact; er is een groot verschil tussen live en online communicatie. Die gevoelens kunnen zich uiten in een illegaal feest. Deze feesten komen soms in de media, terwijl de overgrote meerderheid van de jongeren die zich netjes aan de regels houdt maar door de pandemie wél worstelt met zingeving of in een neergaande spiraal terechtkomen, het nieuws niet halen.

Met online onderwijs valt voor veel jongeren de dagstructuur weg, verliezen ze motivatie en daarmee groeit het risico op vroegtijdig schooluitval. Doordat het gebrek aan stages groeit, komt de overgang van onderwijs naar arbeid nog meer in de knel. Dit raakt natuurlijk alle jongeren.

Jongeren die al een achterstand hebben bij toegang tot de arbeidsmarkt of die al te maken hebben met (stage)discriminatie worden hierdoor extra getroffen. Het is de komende tijd daarom extra urgent om te investeren in deze jongeren, bijvoorbeeld met trainingen en begeleiding die hen helpen hun talenten te ontdekken, hen geloof in zichzelf en perspectief bieden. Deze kunnen ook met in achtneming van Corona maatregelen aangeboden worden. Zoals bijvoorbeeld de KIXworks trainingen gericht op jonge vluchtelingen. Deze trainingen worden ook op maat aangeboden aan andere groepen jongeren.

Essentieel is ook dat juist nu bedrijven worden aangespoord om discriminatie in werving en selectie te voorkomen en diversiteit te bevorderen zodat alle jongeren kans maken op een baan. Nu is het nog zo dat een Nederlandse naam zo'n 60 % meer kans geeft om door de eerste ronde van selectie te komen in vergelijking met een Arabisch klinkende naam. Uit wetenschappelijke onderzoeken is al bekend wat hier aan te doen. Gemeenten kunnen vervolgens de bedrijven belonen die werk maken van diversiteit.